

ÅRSHÖGTID

2023

UMEÅ UNIVERSITET

ÅRSHÖGTID

2023

HEDERSDOKTORER

Gunnar Balgård	6
Jennie Ekbeck	7
Anneli Furmark	8
Sharon M. Kolb	9
Nigel Mongan	10
Olof Wretling	11

PROFESSORER

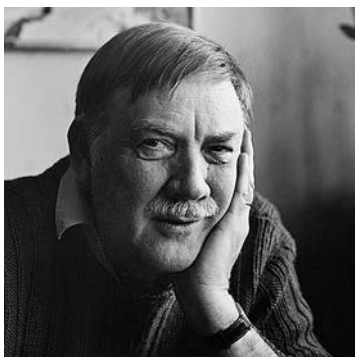
Daniel Andersson	15
Magnus Andersson	16
Anna Baranowska-Rataj	19
Sead Crnalic	20
Paul Davis	23
Aleksandra Foltynowicz Matyba	24
Per Fransson	27
Charlotta Hedberg	28
Ulf Isaksson	31
Anders Johansson	32
Bert Jonsson	35
Nicholas Kamenos	36
Olli Kampman	39
Eva Levring Jäghagen	40
Veronica Lindström	43

Markus Naarttijärvi	44
Cathrine Norberg	47
Armando Perez-Cueto	48
Per Petersson	51
Patrik Rydén	52
Norbert Steigenberger	55
Nathaniel Street	56
David Wardle	59
Stephan Wenkel	60
Danielle Wilde	63
Magnus Österholm	64

PRISTAGARE

Peter M. Andersen	68
Diana Berggren	69
Thomas Douenne	70
Adrien Fabre	70
Anders Eklund	71
Therese Eskilsson	72
Susanna Hedenborg	73
Stefan Jansson	74
André Nyberg	75
Norbert Steigenberger	76

**HEDERSDOKTORER
VID UMEÅ UNIVERSITET**

Gunnar Balgård föddes 1938 i Mariestad. Åren 1966–1973 var han anställd som dramaturg vid Sveriges radio och sedan 1957 kulturskribent och kritiker vid Västerbottens-Kuriren. Under åren 1984–1991 var Gunnar Balgård redaktör för Norrländska författarsällskapets tidskrift *Provins*. Han har tidigare bland annat erhållit Ivar Lo-Johanssons personliga pris, De nios särskilda pris och Umeå kommuns kulturstipendium.

GUNNAR BALGÅRD

Filosofie hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten

Ett långt liv av skrivande

Gunnar Balgård är författare, kritiker och dramatiker. Han har med sin mångsidiga gärning främjat och spridit kunskap kring norrländsk litteratur, historia och kultur. Han har genom åren även verkat för att skapa mötesplatser och möjligheter för författare.

Han har skrivit teaterpjäser för radio, tv, samt olika teatergrupper. Under sitt arbetsliv i Västerbotten har han skrivit lyrik, essäer och kulturjournalistiska texter. Han har skrivit biografiska böcker om Carl Jonas Love Almqvist, Helmer Grundström och Jack Kerouac. Ett större urval av hans journalistiska texter har också utkommit under titeln *Sett ifrån norr*.

I diktsamlingen *Bondland* återvänder Gunnar Balgård till uppväxtens somrar i Baltorp i Västergötland. Här skildras en svunnen tid och en förgången landsbygd. Här finns såväl prästen som det årliga traktor-rejset, här blommar krolliljor och tranorna dansar vid Hornborgasjön.

Gunnar Balgårds personarkiv finns i dag vid Forskningsarkivet, Umeå universitet.

JENNIE EKBECK

Filosofie hedersdoktor vid Teknisk-naturvetenskapliga fakulteten

Framstående företagsledare främjar innovationer

Jennie Ekbeck har under elva år varit vd för Umeå Biotech Incubator, UBI - en av Europas främsta inkubatorer inom bioteknik. Genom sitt ledarskap har hon sett till att forskning omvandlats till innovationer och produkter samt etablerat regionen som en ledande aktör inom livsvetenskap. Med en tydlig vision och ett strategiskt tillvägagångssätt har Jennie Ekbeck systematiskt byggt upp en verksamhet som stimulerat tillväxt och lönsamhet hos nystartade företag.

Utöver sin roll som vd har Jennie Ekbeck varit en drivande kraft i att stärka kopplingarna mellan Umeå universitet och näringslivet. Hennes stora engagemang har bidragit till att göra utbildningsprogrammen mer relevanta och attraktiva för studenter.

Hon har även skapat arenor där forskargrupper från olika områden kan mötas. Det har öppnat dörrar för att göra nytta av forskning - något som alltid varit Jennie Ekbecks stora drivkraft.

Hedersdoktorstiteln får hon även för att hon brinner för att främja kvinnors engagemang i innovation, entreprenörskap och företagande inom teknikbranschen, bland annat genom att vara mentor och förebild för kvinnor.

Jennie Ekbeck föddes 1979 i Blåvik utanför Örnsköldsvik och flyttade 1999 till Umeå för att studera. Hon har en masterexamen i biomedicin och företagsekonomi. Efter ett antal år på life science-bolaget Essum och bioteknikföretaget Probac tillträdde hon 2012 som vd för Umeå Biotech Incubator, en roll hon hade fram till juni 2023. Jennie Ekbeck har tilldelats flera priser, bland annat Veckans Affärers och Vinnovas pris som Årets innovationsängel 2015, och nominerades till Årets VD för små företag 2021.

Anneli Furmark föddes 1962 i Vallentuna, är uppvuxen i Luleå och bosatt i Umeå. Hon är utbildad vid Konstfack i Stockholm och Konsthögskolan i Umeå, där hon 1997 tog magisterexamen. Sedan 2002 har Furmark utgivit ett drygt halvdussin seriealbum och har vid fyra tillfällen tilldelats Seriefrämjandets utmärkelse Urhunden för årets original-svenska seriealbum. Hon har även erhållit Adamsonstatyetten, priser vid seriefestivalen i Kemi och Västerbottens-Kurirens kulturpris. Hon var 2013–2015 ledamot i Konstnärsnämnden.

ANNELI FURMARK

Filosofie hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten

Humanistiskt och humoristiskt serieskapande

Anneli Furmark är verksam som konstnär, serietecknare och författare. I sitt humanistiska och humoristiska serieskapande skildrar hon i bilder och texter frågor som rör uppväxt, vuxenblivande, tillhörighet, relationer, natur, kärlek, vardag och HBTQ+. Hon har även uppmärksammats för sina insatser för att skapa mötesplatser och möjligheter för konstnärer.

I 20-årsåldern bestämde hon sig för att satsa på bildskapandet som yrke. Efter att mest ha ägnat sig åt måleri började Anneli Furmark 1999 att även teckna serier. Hennes karaktärer möter ofta något nytt och vågar låta livet ta oväntade vändningar.

Hon anses vara en av de främsta serieberättarna i Sverige i dag och är något så ovanligt som en mästare i både ord och bild. Anneli Furmark menar själv att hennes konstnärliga arbete utvecklats via hennes serietecknande och vägrar att separera de två konstarterna.

SHARON M. KOLB

Filosofie hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Utvecklat internationalisering av högre utbildning

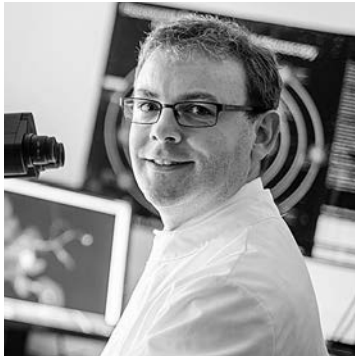
Sharon M. Kolb är professor emerita i specialpedagogik vid University of Wisconsin-Whitewater (UWW), USA. Hon har över 30 års erfarenhet av att arbeta med undervisning och har under många år utvecklat internationalisering av högre utbildning.

I sin forskning har Sharon M. Kolb rört sig inom områden som aktiv problemlösning, självbestämmande och inkluderande metoder. Hon har utvecklat praktiska tekniker och strategier som lärare och studie- och yrkesvägledare kan använda för att stödja sina elever och deras familjer.

Sharon M. Kolb har ett långvarigt samarbete med Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap vid Umeå universitet. Hon har bland annat varit huvudkoordinator för samarbetet mellan Lärarhögskolan vid Umeå universitet och dess motsvarighet vid UWW. Hon har varit en mycket viktig faktor bakom att UWW har skickat ett stort antal utbytesstudenter till Umeå universitet. Sharon M. Kolb har också, tillsammans med kollegor vid Umeå universitet, utvecklat den unika möjligheten för studenter på studie- och yrkesvägledarprogrammet att förlägga sin praktik vid UWW:s karriärcenter.

Sharon M. Kolb föddes 1966 i Kenosha, Wisconsin, USA. Hon disputerade i specialpedagogik år 2000 vid University of Wisconsin-Madison och är sedan 2022 professor emerita vid University of Wisconsin-Whitewater (UWW). Mellan år 2007 och 2019 koordinerade Sharon UWW:s Sweden Study Abroad Program och var ordförande i UWW:s internationaliseringskommitté International Education Program.

Nigel Mongan föddes 1973 i Galway, Irland. Han examinerades 1999 vid University of Cambridge och har efter det innehaft flera tjänster vid Weill Cornell Medical College, USA, och University of Nottingham, Storbritannien. Nigel Mongan är sedan 2018 professor i onkologi vid det sistnämnda lärosätet. De senaste i en rad utmärkelser är Prostate Cancer Foundation (PI) Challenge Award, Prostate Cancer UK (PI) Research Innovation Award och Unrestricted donation for prostate cancer research and training (PI).

NIGEL MONGAN

Medicine hedersdoktor vid Medicinska fakulteten

Unika teknologier för cancerbehandling

I sitt omfattande cancerforskningsprogram har Nigel Mongans laboratorium utvecklat unika teknologier, inklusive en bättre förståelse av genuttryck och RNA-skarvningsmekanismer och hur dessa störs vid cancer. Nya terapier är under utveckling, som bör gynna patienter med prostatacancer och andra cancertyper. Nigel Mongan har generöst delat med sig av denna teknik till en forskargrupp i Umeå under ledning av professor Jenny Persson, som gjort nya upptäckter tack vare detta. Forskargrupper vid Umeå universitet har delat unika stamcellsbaserade teknologier och in vivo-modeller med forskargrupper i Nottingham, vilket har möjliggjort upptäckten av nya mål för läkemedelsutveckling.

Tack vare Nigel Mongan har samarbetet mellan Umeå universitet och University of Nottingham utvecklats till ett strategiskt partnerskap med både en gemensam forskningsteknologiplattform och program för utbyte av utbildning, doktorander och postdoktorer. Detta har resulterat i över 30 vetenskapliga artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter.

OLOF WRETLING

Medicine hedersdoktor vid Medicinska fakulteten

Ger humorn plats i den medicinska världen

Olof Wretling är för publiken känd som skådespelare och komiker. I föreställningen "Diagnoserna i mitt liv" visar Olof Wretling på ett humoristiskt sätt, kryddat med allvar, problematiken kring diagnostisering och etiketter vi sätter på varandra. Föreställningen bygger på självupplevd problematik och hur det har påverkat hans liv.

Olof Wretling visar att humorn också har en plats i den medicinska världen. Hans berättelse om svårigheterna att få och begripa en diagnos, är något som många kan känna igen sig i. På så sätt kan humorn bidra till att minska tröskeln för människor att våga fråga om sin diagnos, något som i förlängningen kan ha betydelse för hälsan.

Inom hälso- och sjukvården är det viktigt att patienten är välinformerad för att kunna medverka i sin egen rehabilitering. Dilemmat inom vården med att sätta en diagnos och att förklara diagnosen på ett begripligt sätt, är därför ett angeläget område med konsekvenser för både individen och för samhället.

Olof Wretling är född 1975 i Umeå. Han har gått regikurs på Dramatiska Institutet och utbildning till manusförfattare i Göteborg. Han är medlem i humorgruppen Klungan och i produktionen Mammans nya kille. Olof Wretling har tio gånger varit värd för Vinter i P1 och en gång för Sommar i P1 samt medverkat i ett flertal säsonger av julkalendrar i radio och tv. Han arbetar även som föredragshållare och författare och har tidigare belönats med priset Guldäpplet, Karlstads kulturstipendium till Gustav Frödings minne och Västerbottens-Kurirens kulturpris.

The background of the image is a solid dark blue color, overlaid with a repeating pattern of stylized, light blue leaves. The leaves are arranged in vertical columns, with each leaf having a central vein and several smaller veins branching off. The pattern is dense and covers the entire background.

**PROFESSORER
VID UMEÅ UNIVERSITET**

DANIEL ANDERSSON

Professor i nordiska språk med inriktning
mot nordskandinaviska studier
20 augusti 2022

Språkliga konstruktioner av nordliga platser

Språk och plats är sammanflätade företeelser. Genom att studera hur språk använts genom historien kan vi lära oss om människorna som levde på specifika platser, om deras kulturer, influenser, identifikation, migration och politik. I sin forskning undersöker Daniel Andersson vad språkbruket berättar om platsen, men också vad språkbruket gör med platsen. Bidrar språket exempelvis till att inkludera, exkludera, exotifiera eller kommersialisera?

Daniel Andersson intresserar sig särskilt för de språkliga representationer som människor skapar och publicerar i exempelvis reseskildringar, rapporter, policyer, lagtexter och reklam, och hur dessa representationer skapar och omskapar nordskandinaviska platser.

Genom sin forskning vill Daniel Andersson bidra till en djupare förståelse för hur platser skapas och omskapas genom språket. Han vill synliggöra vardagsspråkets kraftfulla mekanismer och öka förståelsen för hur vi människor bygger upp en förståelse av världen omkring oss - och för oss själva som en del i den.

Daniel Andersson föddes 1977 i Kiruna, Norrbotten, och växte upp i Piteå. Efter avlagd magisterexamen i nordiska språk respektive kandidatexamen i litteraturvetenskap, disputerade han i nordiska språk 2009. Ett år senare, 2010, erhöll han medel från Riksbankens jubileumsfond för ett forskningsprojekt med fokus på berättande och plats-skapande i norra Sverige, följt av ett Formasfinansierat projekt om synliggörande av samiska ortnamn. Daniel Andersson är docent sedan 2015 och verksam som prefekt vid Institutionen för språkstudier, Umeå universitet, sedan 2017.

Magnus Andersson föddes 1975 i Sundsvall och disputerade i experimentell fysik vid Umeå universitet 2008. Efter en tid som postdoktor vid Niels Bohr-institutet i Köpenhamn, Danmark, återvände han 2010 till Umeå där han startade Biofysik och biofotonikgruppen. Han har varit gästforskare vid Boston University School of Medicine i USA. Han meriterade sig som docent 2015 och är meriterad lärare sedan 2022. År 2018 mottog han Umeå naturvetar- och teknologkårs pedagogiska pris och 2012 Teknisk fysiks kvalitetspris. Sedan 2020 är han biträdande och ställföreträdande prefekt vid Institutionen för fysik.

MAGNUS ANDERSSON

Professor i fysik
1 april 2023

Teknik för att karakterisera proteiner och bakterier

Bakteriers mycket goda förmåga att fästa till celler och ytor kan ge upphov till sjukdomar och leda till förstörda livsmedel. Många bakterier har dessutom förmågan att motstå starka desinfektionsmedel vilket gör det svårt att bekämpa bakterierna. För att förstå hur bakterier fäster, och hur de motstår starka kemikalier, behöver vi förstå de grundläggande fysikaliska, kemiska och biologiska egenskaperna som ger bakterierna dessa unika möjligheter.

I sin forskning utvecklar Magnus Andersson metoder för att mäta fysikaliska och kemiska egenskaper hos enskilda bakterier och proteiner. Med hjälp av så kallade optiska pincetter kan han och hans kollegor mäta de krafter som verkar när en bakterie fäster och enskilda proteins mekaniska egenskaper. Det går dessutom att beröringsfritt studera hur molekyler ändras i bakterierna när de utsätts för kemikalier.

Metoderna öppnar för nya typer av studier, som inte tidigare varit möjliga. Forskningen ökar förståelsen för hur bakterier fäster till ytor och motstår kemikalier, vilket i förlängningen bidrar till nya och mer effektiva behandlingsstrategier.

ANNA BARANOWSKA- RATAJ

Professor i befolkningsstudier
1 mars 2023

Studerar ojämlikhet på arbetsmarknaden

Anna Baranowska-Rataj forskar om sambandet mellan yrkeskarriärer, familjeliv och hälsa. I ett pågående forskningsprojekt (HEALFAM), finansierat av European Research Council, studerar hon hur förlusten av ett arbete hos en enskild person påverkar hälsan hos personens partner, barn och föräldrar.

Effekterna av negativa händelser i livet, visar Anna Baranowska-Ratajs studier, sträcker sig bortom den enskilda personen och påverkar hälsan och välbefinnandet även hos familjemedlemmarna. Policy och praxis som utvecklas med utgångspunkt i den insikten kan stärka familjernas motståndskraft i krävande tider. På så vis kan forskningsresultaten fungera som underlag för beslutsfattare som vill minska sociala klyftor och öka medborgarnas hälsa och välbefinnande.

Det empiriska materialet som ligger till grund för studierna består i huvudsak av kvantitativa data från undersökningar och svenska register, inklusive registerdatabaser vid CEDAR - Enheten för demografi och åldrandeforskning vid Umeå universitet. Möjligheten att fortsätta lära sig om nya teorier, idéer och metoder är en stark drivkraft hos Anna Baranowska-Rataj, och något som befolkningsstudier erbjuder stort utrymme för.

Anna Baranowska-Rataj, född 1980 i Warszawa, Polen, erhöll 2003 en masterexamen i kvantitativa metoder och informationssystem vid Warsaw School of Economics. Som doktorand var hon gästforskare vid Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung (MZES) och Max Planck Institute for Demographic Research (MPIDR) i Tyskland. Efter att ha disputerat i ekonomi 2011 fick hon anställning vid Institutionen för sociologi vid Umeå universitet. Mellan 2021-2022 var hon gästprofessor vid LIVES Centre vid University of Lausanne i Schweiz.

Sead Crnalic föddes 1960 och växte upp i Banja Luka i Bosnien, forna Jugoslavien. Efter avlagd läkarexamen i Zagreb, Kroatien, specialiserade han sig inom ortopedi. Han kom till Umeå 1992, disputerade 2012 inom metastaserande prostatacancer och meriterade sig som docent 2015. Sead Crnalic har lång erfarenhet av arbete som överläkare och höftkirurg, och är en av medgrundarna till en vävnadsbank från ben-metastaser vid Umeå universitet. Sedan 2014 är han anställd som universitetslektor i ortopedi och har mottagit Läkarutbildningens pedagogiska pris 2015 samt Terminens ros elva gånger.

SEAD CRNALIC

Professor i ortopedi

1 januari 2023

Kartlägger metastaserande prostatacancer

Prostatacancer är den vanligaste maligna tumören hos män i Sverige och en diagnos som kan leda till utveckling av skelettm metastaser. Skelettm metastaser kan orsaka stort lidande med exempelvis smärtor, patologiska frakturer och ryggmärgskompression. Vid utebliven behandling av ryggmärgskompression finns också risk för förlamning och försämrad överlevnad.

Sead Crnalic har två huvudsakliga forskningsområden: ortopediska implantat (höft- och knäproteser) och skelettm metastaser. Arbetet inom det senare området syftar till att identifiera faktorer av betydelse för överlevnad hos patienter med prostatacancer och metastaser i ryggen. Målet är att bidra till ökad överlevnad och förbättrad återhämtningsförmåga efter operation för ryggmärgskompression. Som en del i en större multidisciplinär forskningsgrupp vid Umeå universitet forskar han också om vilka mekanismer som reglerar tillväxt av prostatacancer i skelettet.

Forskningen kan belysa tidiga symptom på prostatacancer i skelettet och därmed öka möjligheten till tidig diagnos och behandling av ryggmärgskompression. Den kan också bidra till att det mer korrekt går att avgöra vilka patienter som kan bevara förmågan att gå efter en ryggoperation, samt att vissa patienter besparas den risk för komplikationer som ryggkirurgi innebär.

PAUL DAVIS

Professor i psykologi med inriktning mot idrott och fysisk aktivitet
1 mars 2021

Maximerade sportprestationer och ökat välbefinnande

Trots att de flesta känner till de positiva effekterna av fysisk rörelse på hälsa och välmående, är fysisk inaktivitet och fetma allvarliga globala problem. Vi människor väljer att göra saker som får oss att må bra, och undviker aktiviteter som vi uppfattar som obehagliga eller otrevliga. Genom sin forskning vill Paul Davis förstå hur fysisk aktivitet kan uppmuntras genom att positiva tankar och känslor kopplas till rörelse.

Under sin karriär har han kombinerat undervisning, forskning och tillämpad praktik. Han har arbetat med en stor variation av människor, från grupper av ursprungsbefolkningar till världsledande atleter, idrottscoacher och studenter på militär- och polisutbildningar.

I fokus för studierna står de mellanmännskliga relationernas roll inom sport, träning och hälsa - men också känslorna. Paul Davis beskriver känslor som energi i rörelse; våra känslor påverkar vår hälsa och våra prestationer, men de vägleder också våra val i vardagen.

Studier av känslor och rörelse kan användas för att maximera sportprestationer och samtidigt öka människors fysiska välbefinnande. Genom att främja nöjet i fysisk aktivitet ges människor förutsättningar att förverkliga sin potential och uppfylla sina grundläggande psykologiska behov av autonomi, kompetens och tillhörighet.

Paul Davis föddes 1977 i Portage la Prairie, Canada. Han erhöll dubbla kandidatexamina i psykologi och kinesiology och tillämpad hälsa vid University of Winnipeg, Kanada, 2000, följt av en masterexamen i tillämpad idrotts- och träningspsykologi vid Bangor University i Wales. Efter en tid i England återvände han till Bangor för forskarstudier och disputerade 2009 i idrotts- och hälsopsykologi. Sedan 2016 är han verksam vid Umeå universitet.

Aleksandra Foltynowicz Matyba

föddes 1981 i Poznań, Polen. Hon avlade masterexamen i experimentell fysik vid Adam Mickiewicz University i Poznań 2005 och disputerade 2009 vid Umeå universitet inom ämnet laserspektroskopi. 2010–2011 var hon postdoktor vid JILA, University of Colorado at Boulder, USA. 2012 återvände hon till Umeå, startade sin forskargrupp vid Institutionen för fysik och blev docent 2018. Aleksandra Matyba Foltynowicz tilldelades Ingvar Carlsson Award 2013, Kungliga Skytteanska Samfundets teknisk-naturvetenskapliga pris 2015, Wallenberg Academy Fellow 2015, Peter Werle Early Career Scientist Award 2016 samt Coblentz Award 2019.

ALEKSANDRA FOLTYNOWICZ MATYBA

Professor i fysik
1 maj 2022

Optisk frekvenskamsspektroskopi för ökad förståelse av molekylers struktur

Absorptionsspektroskopi är en analysmetod som används för att detektera växthusgaser i jordens atmosfär, men också i atmosfärerna på avlägsna exoplaneter, det vill säga planeter utanför vårt solsystem. Metoden kräver noggranna teoretiska modeller av molekylära spektra, vilka måste verifieras genom högprecisionsmätningar i laboratorier. Dessvärre saknas ofta sådana mätdata, även för relativt enkla molekyler.

I sin forskning fokuserar Aleksandra Foltynowicz Matyba på utvecklingen av optisk frekvenskamsspektroskopi för att göra precisionsmätningar av gasers molekylära spektra. En optisk frekvenskam kan beskrivas som en stråle av hundratusentals samverkande lasrar. Genom att använda optiska frekvenskammar kan absorptionsspektroskopi utföras i en enda mätning som motsvarar en samtidig mätning med hundratusentals synkroniserade lasrar.

Aleksandra Foltynowicz Matyba har utvecklat Fouriertransform-spektrometri baserad på frekvenskammar, vilket möjliggör mätningar av molekylära spektra med fyra storleksordningar bättre upplösning jämfört med konventionella absorptionstekniker. Tekniken använder hon för att ta fram molekylära linjeparametrar och förbättra teoretiska modeller av deras struktur. På så vis blir det möjligt att genomföra mer exakta analyser av experimentella data inom atmosfärisk forskning och astrofysik.

PER FRANSSON

Professor i omvårdnad

1 oktober 2022

Förbättrad livskvalitet under strålbehandling

Varje år får drygt 60 000 personer i Sverige en cancerdiagnos, varav de allra flesta blir botade och lever länge med sin sjukdom. Strålbehandling är en av de vanligaste behandlingarna av cancer, men det är också en behandling som kan leda till biverkningar och besvär för patienten. Per Franssons forskning syftar till att minska dessa biverkningar, öka patienternas livskvalitet och förbättra behandlingsresultaten.

Att kartlägga patientens hela process, från diagnos till livets slut, ökar möjligheterna att individanpassa vården och stödet. Till sin hjälp har Per Fransson och hans kollegor bland annat enkäter, intervjuer och data från kvalitetsregister. I fokus för forskningen står också kostnadseffektiviteten av olika behandlingsmetoder i förhållande till patienternas upplevda hälsa och återgång till arbete.

En av Per Franssons drivkrafter är att alla ska få den mest optimala, moderna och effektiva strålbehandlingen - med minsta påverkan på livskvaliteten. Forskningsresultaten kan fungera som stöd i utvecklingen av vården, men också användas som underlag för beslutsfattare inom hälso- och sjukvården.

Per Fransson föddes 1958 i Stensele och växte upp i Storuman, Västerbotten. Efter examen som radioterapiassistent 1980, och som sjuksköterska 1986, inledde han en yrkesbana vid nuklearmedicinska avdelningen respektive strålbehandlingen vid Norrlands universitetssjukhus. Han disputerade år 2000 vid Umeå universitet inom ämnet onkologi och arbetade därefter som forskare och forskarassistent innan han år 2010 tillträdde en tjänst som universitetslektor. Per Fransson är docent sedan 2012, medlem i vårdprogramgruppen för prostatacancer och har återkommande expertuppdrag för Socialstyrelsen.

Charlotta Hedberg föddes i Nyköping 1975 och växte upp i Umeå. Efter avlagd magisterexamen 2001 disputerade hon i kulturgeografi vid Uppsala universitet 2004. 2013 blev hon docent vid Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet, där hon också varit aktiv som postdoktor och biträdande universitetslektor. Efter att 2015 ha varit verksam som utredningssekreterare vid Delegationen för migrationsstudier, återvände Charlotta Hedberg år 2016 till sin hemstad Umeå.

CHARLOTTA HEDBERG

Professor i kulturgeografi
1 mars 2023

Kartlägger migrationens många nyanser

Migration är en av vår tids stora samhällsfrågor, vars konsekvenser är ständiga föremål för offentlig debatt. Inom temat geografiska migrationsstudier studerar Charlotta Hedberg hela migrationsprocessen: intern såväl som internationell migration, migrationens konsekvenser för avsändarländer och mottagarländer, samt hur migration är en del av, och skapar, olika typer av relationer mellan platser.

Särskilt fokus har ägnats åt thailändska bärplockare i Sverige, sett ur ett systemperspektiv såväl som ett individperspektiv. Ökad förståelse för de bakomliggande processerna gör det möjligt att förbättra situationen för migranterna och bidra till mer socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar bärplockning. I andra forskningsprojekt studerar Charlotta Hedberg migrationens nära förbindelse med livsstilsfrågor – Var, och hur, väljer människor att leva sina liv, och hur sker dessa val?

Migration har skapat de platser och samhällen vi ser i dag, och är ett grundläggande beteende hos människan. En djupare förståelse för de individer och samhällen som påverkas av migrationen öppnar för ett mer nyanserat debattklimat där olika perspektiv och synsätt ges utrymme, samtidigt som vi genom policyutveckling kan skapa bättre förutsättningar för hållbar migration.

ULF ISAKSSON

Professor i hälsovetenskap med inriktning mot omvårdnad
1 oktober 2022

Med hälsolitteracitet och eHälsa i fokus

När vården som ges på sjukhus blir alltmer specialiserad placeras nya och större ansvar inom primärvården. Ett sådant ansvarsområde är vård av mer kroniska sjukdomar. Ulf Isaksson intresserar sig för förutsättningarna hos personer med kroniska sjukdomar när det kommer till att utföra egenvård, men också hur de använder internet för att finna information om sin sjukdom, samt hur dessa processer påverkar primärvården.

Ulf Isakssons forskning rör sig inom två primära områden: dels hälsolitteracitet och eHälsa, dels egenvård vid kroniska sjukdomar. Han har bland annat utvecklat ett screeninginstrument i form av ett formulär som hjälper sjuksköterskan och patienten att prioritera inom ramen för sina samtal. Därutöver har han översatt ett instrument som ska hjälpa vården att fånga upp hur personer med kroniska sjukdomar använder, förstår och tillämpar information på internet.

Genom sin forskning vill Ulf Isaksson underlätta för såväl vårdare som personer med kroniska sjukdomar. I förlängningen kan forskningsresultaten bidra till högre kvalitet inom vården och mer kostnads-effektiva processer.

Ulf Isaksson föddes 1959 i Umeå. Efter yrkesexamen som mentalskötare 1980 avlade han kandidatexamen i omvårdnad 2002, och disputerade vid Umeå universitet 2008. Senare samma år tillträdde Ulf Isaksson som universitetslektor i omvårdnad, med kvantitativ metod som huvudsakligt undervisningsområde på såväl grundnivå som avancerad nivå. Sedan 2018 är Ulf Isaksson meriterad lärare. Efter postdoktorala studier 2011–2013 blev han docent i omvårdnad 2014.

Anders Johansson föddes 1966 i Luleå och avlade masterexamen i medicin 1994. År 2002 disputerade han vid Umeå universitet i ämnet infektionssjukdomar, efter en tid vid Northern Arizona University och vid Centers for Disease Control and Prevention i USA, där ett mångårigt forskningssamarbete inleddes. Anders Johansson blev läkarspecialist 2006 och docent 2007. Han utsågs 2020 till ESCMID Fellow "for professional excellence and outstanding service to the profession and the society", är General Secretary of the Board i föreningen Nordic Society for Clinical Microbiology and Infectious Diseases och ordförande i Svenska Hygienläkarföreningen.

ANDERS JOHANSSON

Professor i infektionssjukdomar
1 december 2022

Vikten av att tidigt upptäcka och begränsa infektioner

Infektioner är vanliga hälsoproblem världen över. Medan somliga infektioner är relativt milda, är andra dödliga och kan spridas som pandemier. Anders Johanssons forskning syftar till att förstå smittspridning och identifiera förebyggande åtgärder som förhindrar infektioner - ett behov som har ökat i takt med en stigande medelålder, en ökad andel resistent smittämnen och att sjukvården blir alltmer avancerad.

I fokus för forskningen står själva smittämnet, men också hur människors beteenden, immunsystemet och miljöfaktorer påverkar. Anders Johansson har bland annat studerat vad som ligger bakom utbrott av infektionssjukdomen tularemi (harpest). Just nu leder han en studie av immunsvaret efter covid-19-vaccinering med mer än 3 000 studiedeltagare på svenska äldreboenden.

Anders Johanssons forskning gör det möjligt att med nya intelligenta system för analys av stora mängder hälsodata automatiskt upptäcka infektionsrisker. Utöver en stark upptäckarlust drivs han av att se komplexa vetenskapliga frågor lösas genom samarbeten. Ett exempel som han själv engagerat sig i är problemet med antibiotikaresistens, där det i dag finns tydligt stöd för konkreta åtgärder som kan bromsa den negativa utvecklingen.

BERT JONSSON

Professor i beteendevetenskapliga mätningar
1 augusti 2019

Forskar om lärstrategiers effektivitet

Elevers och studenter lärstrategier är ofta ineffektiva. Faktum är att den vanligaste lärstrategin också är den mest ineffektiva, medan de mest effektiva strategierna sällan används.

Bert Jonsson och hans kollegor studerar lärstrategiers effektivitet generellt, men också i relation till specifika ämnen. Flera studier har bedrivits i samarbete med Umeå forskningscentrum för matematikdidaktik (UFM) och Umeå center for functional brain imaging (UFBI). Samarbetet med UFBI har gjort det möjligt att belysa hjärnans kognitiva processer med hjälp av funktionell hjärnabbildning.

Forskargruppen har visat att vissa lärstrategier är effektiva oavsett kognitiv förmåga, motivation och personlighet, och att de därför bör implementeras i skolkontexter. En stark drivkraft hos Bert Jonsson är möjligheten att diskutera dessa frågor med lärare och skolledare, men också att föra in dessa relativt enkla och effektiva strategier i skolundervisningen. Dessutom kan strategierna användas för att i hemmet stötta barnens kunskapsutveckling.

Ett annat spår i Bert Jonsson forskning handlar om utvecklingen av matematikängslan hos elever, samt vilken betydelse grundläggande kognitiva förmågor, personlighet och motivation har för såväl matematikängslan som lärstrategier.

Bert Jonsson föddes 1961 i Boden, där han också växte upp. Efter en examen som fritidspedagog vid Luleå tekniska högskolan 1989 riktade han in sig på psykologi och disputerade i ämnet 2001. Efter tio år som universitetslektor med ledningsansvar erhöll han karriärbidrag från Umeå universitet och etablerade, i samband med forskningsprojektet "Minne och lärande", en egen forskargrupp vid Institutionen för psykologi. Han blev docent 2015.

Nicholas Kamenos föddes 1976 i Nicosia på Cypern. Han studerade marinbiologi vid University of Wales och avlade doktorsexamen vid University of London 2004. Till 2006 var han forskningsassistent vid University Marine Biological Station i Skottland, och sedan oberoende forskare finansierad av Natural Environmental Research Council UK och Royal Society of Edinburgh. 2014 till 2022 var han universitetslektor och senare docent vid University of Glasgow i Skottland. Han har varit ledande i olika former av forskningssamverkan och fått utmärkelser för sitt arbete med att förbättra universitetets forskningskultur.

NICHOLAS KAMENOS

Professor i marin ekosystemvetenskap
1 maj 2022

Marina ekosystems möjligheter att binda koldioxid

I FN:s globala mål för hållbar utveckling betonas att åtgärder ska vidtas för att bekämpa klimatförändringar och deras konsekvenser. I det arbetet kan naturbaserade lösningar - där växter tar upp koldioxid från atmosfären och låser in den under lång tid - fungera som verktyg.

Nicholas Kamenos undersöker i sin forskning hur marina ekosystem fångar upp koldioxid genom sin egen fotosyntes, men också hur de fångar upp och lagrar koldioxid som kommer från land genom avrinning. Skogens betydelse för att binda koldioxid från atmosfären är välkänd. Marina ekosystems möjligheter att naturligt absorbera atmosfärisk koldioxid är däremot mycket mindre kända.

Nicholas Kamenos forskning syftar i förlängningen till att nödvändiga åtgärder kan vidtas för att skydda de ekosystem som naturligt hjälper oss att hantera klimatförändringarna.

DEPRESSION OCH DUBBELDIAGNOS

- Bland deprimerade personer är substansberoendet jämfört med hela befolkningen
- Sannolikheten för depression är vanligare bland
- I befolkningsstudier är den samtidiga förekomsten
- I åldersgruppen 15-25 år är risken cirka 38%
- För kvinnor förekommer depression vanligtvis tidigare i livet medan för män är ordningen oftare omvänt

Umeå University

OLLI KAMPMAN

Professor i psykiatri

1 september 2022

Följsamhet vid behandling av psykotiska sjukdomar

Psykosor är svåra och ofta långvariga psykiska störningar som kan leda till funktionsbegränsningar hos den som drabbas. I såväl den akuta fasen som i underhållsfasen av behandlingen spelar antipsykotisk medicinering en nyckelroll. Allmänhetens ibland negativa attityder till psykiska sjukdomar är inte sällan kopplade till händelser och utvecklingar till följd av behandlingsavbrott hos patienter. Med korrekt medicinering kan många episoder av psykosor förebyggas och Olli Kampman intresserar sig för varför somliga patienter svarar bättre på medicinering än andra.

Prognosen för återhämtning från psykosor påverkas i hög grad av hur de följs upp. Det är väsentligt att uppmärksamma behandlingar som inte framskrider på ett tillfredsställande sätt, och att erbjuda patienter och deras anhöriga tillräckligt stöd för att förbättra följsamheten - det vill säga insatser eller strategier som kan öka efterlevnaden av medicinska råd och behandlingar. Exempelvis kan sjukvården, genom att i god tid identifiera patienter som tillhör riskgrupper, erbjuda psykosociala behandlingsmetoder som stöd i den övergripande behandlingen. På så sätt kan prognosen för psykotiska sjukdomar avsevärt förbättras.

Olli Kampman föddes 1961 i Uleåborg, Finland, avlade medicine licentiatexamen 1986 vid Uleåborg universitet och specialistläkarexamen i psykiatri 1994. Han disputerade 2003 vid Tammerfors universitet inom ämnet compliance vid psykosor, är legitimerad psyko-terapeut sedan 1997 och har utfört KBT-terapeututbildning sedan 2009. År 2000 tillträdde han en tjänst som universitetslektor vid samma universitet. 2007 meriterade han sig som docent och startade en egen forskargrupp. Han har varit verksam som ämnesansvarande professor vid ämnet psykiatri i Tammerfors fram till hösten 2022, och sedan dess som professor vid Åbo universitet.

Eva Levring Jäghagen föddes 1962 i Köpenhamn och växte upp i Kalix. Hon avlade tandläkarexamen 1986, blev specialist i odontologisk radiologi 1995 och disputerade 2000 i ämnet Oral diagnostisk radiologi vid Umeå universitet. Sedan 2001 är hon verksam som universitetslektor och övertandläkare, och har haft flera ledande roller i nationella och internationella ämnesorganisationer. Hon är meriterad lärare och har varit ordförande i programrådet för de odontologiska programmen 2005–2012 samt programansvarig för tandläkarprogrammet 2005–2014. Därutöver var hon mottagare av Medicinska fakultetens pedagogiska pris 2017 och Umeå Medicinska Studentkårs pedagogiska pris för forskarutbildning 2021.

EVA LEVRING JÄGHAGEN

Professor i odontologisk radiologi
1 oktober 2022

Optimerad behandling av tal- och sväljsvårigheter

Tal- och sväljsvårigheter är ett socialt problem, exempelvis om talet är svårförståeligt eller vid störande hosta under måltider. Det kan vara livshotande om mat och dryck hamnar i vrångstrupen, med risk för lunginflammation eller kvävning. I mötet med patienter ser Eva Levring Jäghagen betydelsen av att förebygga och att optimera behandlingen av denna typ av tillstånd, för att minska lidandet och öka livskvaliteten.

Sväljsvårigheter kan orsakas av nervstörningar och försvagning av muskler till exempel på grund av ålder, stroke eller strålbehandling i munhåla och svalg. Det finns också ett samband med vanemässig snarkning och sväljstörningar, vilket Eva Levring Jäghagen och hennes kollegor var först med att visa. Den ämnesöverskridande och patientnära forskningen som hon bedriver berör diagnostik och behandling av svalgdysfunktion, men hon har också visat att tandläkare som får extrautbildning i diagnostik i panoramaröntgenbilder kan hitta tecken på ökad risk för hjärt-kärlhändelser som hjärtinfarkt och stroke, och bidra till att patienterna kommer in i förebyggande vårdprogram.

Målet är att förebygga sjukdom och förbättra situationen för patienterna hon möter, vilket ger vinster på både individ- och samhällsnivå.

VERONICA LINDSTRÖM

Professor i omvårdnad
1 november 2022

Evidensbaserad kunskap för patientsäker akutsjukvård

Ambulanssjukvården möter och tar hand om människor med alla de sjukdomar och skador som kan drabba en människa under livscykeln. Ambulanspersonalen gör kvalificerade bedömningar och lindrar symtom, ett komplext arbete som behöver vila mot riktlinjer och rutiner som säkerställer god och säker vård för alla. Genom sin forskning skapar Veronica Lindström evidensbaserade underlag för utvecklingen av ambulanssjukvården, så att den kan bli ännu mer patientsäker och personcentrerad.

Hon har exempelvis studerat vad som händer med patienter som inte följer med ambulansen, vilka råd för egenvård patienterna får, vilken omvårdnad som har betydelse vid olika sjukdomstillstånd samt hur ambulanspersonalen ska ha ett så hållbart arbetsliv som möjligt. I många fall deltar patienter, närstående och ambulanspersonal som medaktörer i forskningsprocessen.

Veronica Lindströms forskning bidrar till utveckling av ambulanssjukvården på vetenskaplig grund, ger förutsättningar för nya arbetssätt i samband med omhändertagande av patienter och öppnar för nya sätt att strukturera den övergripande organisationen.

Veronica Lindström föddes och växte upp i Stockholm. Efter avlagd sjuksköterskeexamen 1988 och specialistkompetens inom intensivvård 1994, avlade hon 2001 magisterexamen inom Vårdpedagogik vid Lärarhögskolan i Stockholm. Hon disputerade 2012 vid Karolinska institutet på en avhandling i medicinsk vetenskap. Under de två senaste decennierna har Veronica Lindström varit verksam som adjunkt och universitetslektor, samt som specialistsjuksköterska respektive samordnare av Akademisk Ambulans i Region Stockholm. År 2017 meriterade hon sig som docent i omvårdnad och sedan 2021 är hon verksam som gästprofessor i akutsjukvård vid Sophiahemmet Högskola.

Markus Naarttijärvi föddes 1981 i Boden och växte upp i Kiruna. Efter avlagd juridisk kandidatexamen vid Umeå universitet 2008, disputerade han i rättsvetenskap 2013 och blev docent 2019. Markus Naarttijärvi ansvarar för det internationella magisterprogrammet i konstitutionell rätt och mänskliga rättigheter och är därtill samordnare för TAIGA:s fokusområde CELS-AI om kritiska, etiska, rättsliga och sociala perspektiv på AI, samt senior editor för Journal of Digital Social Research.

MARKUS NAARTTIJÄRVI

Professor i rättsvetenskap
1 november 2022

Teknikanvändningens effekter på rättsstatliga värden

Ny teknik kan inte sällan effektivisera arbetet vid brottsbekämpande myndigheter, som exempelvis polisen, men med den tekniska utvecklingen kommer också risker vad gäller rättsstatliga värden och grundläggande rättigheter. Utifrån ett intresse för maktförhållanden och de förskjutningar som sker i rätten till följd av ny teknik, tar Markus Naarttijärvi sikte på skärningspunkten mellan teknik, säkerhet och konstitutionell rätt.

Artificiell intelligens och andra avancerade tekniska system används i dag av myndigheter i samband med informationsanalys, rekommendationer och riskbedömningar. Polisiära myndigheter inför allt fler semi-automatiserade system, där mänskligt och algoritmiskt beslutsfattande kombineras. Hur påverkar denna typ av beslutsfattande det rättsliga ansvar som åligger myndigheterna? Och hur kan vi utforma fungerande rättsliga kontroller av dessa system?

Markus Naarttijärvis forskning ger kunskap om hur teknik användning påverkar maktutövning, lagbundenhet och grundläggande rättigheter, och gör det möjligt för domstolar, tillsynsorgan, lagstiftare och myndigheter att fatta mer informerade beslut. Satt i ett vidare perspektiv bidrar forskningen till att vi, som samhälle, bättre kan avgöra om teknikutvecklingens konsekvenser och effekter är önskvärda eller inte.

Legality

Strategy

- Create a legal strategy
- Assess the legal environment
- Develop a legal strategy
- Implement the legal strategy
- Monitor the legal environment
- Update the legal strategy

CATHRINE NORBERG

Professor i engelska med språkvetenskaplig inriktning
1 januari 2023

Spårar genuskonstruktioner i språkliga mönster

Människors språkbruk påverkar hur vi uppfattar oss själva och varandra, och får konsekvenser för hur vi tänker och agerar. Även om jämställdhet får en alltmer framträdande roll i samhället, visar Cathrine Norbergs forskning att kvinnor och män i många sammanhang alltså framställs på ett traditionellt och ofta stereotypiskt vis.

I sina studier av språkliga mönster använder hon sig av stora datamängder, så kallade språkkorpusar, som rymmer material från exempelvis tidningar, sociala medier och webbplatser. I ett forskningsprojekt har hon analyserat texter producerade av aktörer inom gruvsektorn världen över, en näring med en uttryckt önskan om att inkludera fler kvinnor. Hon fann att kvinnor ofta framställs som avvikande i relation till maskulina normer, eller som hot mot den rådande ordningen. En annan tendens är att kvinnorna ofta introduceras i relation till andra människor.

Cathrine Norbergs forskning har en tydlig tvärvetenskaplig ansats och rymmer samarbeten med forskare inom en rad discipliner. Ett av hennes syften är att synliggöra hur traditionella tankesätt påverkar oss och reproduceras genom språket. En ökad medvetenhet om de normativa tankesätt som syns i vårt språk, menar hon, är det första steget till förändring.

Cathrine Norberg föddes 1962 i Malmberget, växte upp i Luleå och avlade ämneslärarexamen vid Umeå universitet 1987. Hon disputerade 2002 i Engelska med språkvetenskaplig inriktning och mottog pris för bästa avhandling vid Filosofisk fakultet, Luleå tekniska universitet. Efter en tid som universitetslektor vid samma lärosäte blev hon docent 2012 och professor i engelska 2018. Med en rad ledningsuppdrag bakom sig är Cathrine Norberg i dag verksam som vicerektor för utbildning vid Umeå universitet.

Armando Perez-Cueto föddes 1971 i La Paz, Bolivia, och fullgjorde sin masterexamen i landsbygdsutveckling vid Universiteit Gent, Belgien, 2000. Han disputerade inom tillämpad biologisk vetenskap 2006 och var därefter verksam som postdoktor vid samma universitet 2007-2011. Efter en tid som biträdande professor i folkhälsonutrition vid Aalborg universitet, Danmark, arbetade han som biträdande professor vid Köpenhamns universitet mellan 2014 och 2022. Sedan 2022 är han verksam vid Umeå universitet.

ARMANDO PEREZ-CUETO

Professor i kost- och måltidsvetenskap
1 mars 2022

Möjligheter och hinder för hållbara kostvanor

Klimatförändringarna kräver att människor skyndsamt förändrar sina vanor och beteenden. En betydelsefull del i denna förändringsprocess är en omställning till en mer växtbaserad kosthållning - en omställning som utmanas av flera hinder, såsom kulturella aspekter, låga inkomster, människors smakpreferenser samt deras föreställningar om mat.

I sin forskning undersöker Armando Perez-Cueto dessa hinder, men även vad som underlättar en omställning till mer växtbaserat ätande. I EU-projektet HealthFerm studeras exempelvis konsumenters attityder till fermenterade växtbaserade livsmedel, och vilken effekt dessa livsmedel har på människors hälsa och välbefinnande. Forskningen ger underlag till samhällsaktörer som vill, kan och behöver underlätta övergången till ett mer hållbart livsmedelssystem. Resultaten kan användas av livsmedelsindustrin för att utveckla innovativa och uppskattade livsmedel, men också för att skapa utsökta offentliga måltider. Forskningen kan dessutom inspirera till utformning av miljöer som uppmuntrar till ätande av välsmakande, hållbara, hälsosamma måltider med lägre matsvinn.

Den omfattande omställning som är nödvändig för hela mänskligheten att genomgå kräver samordning av individuella aktörer, sociala rörelser och sociala förändringar. Genom sin forskning vill Armando Perez-Cueto göra det lättare för människor att bli förändringsagenter genom sina dagliga matval.

PER PETERSSON

Professor i fysiologi

1 november 2022

Utforskar universums mest komplexa struktur

Utvecklingen av nya behandlingar av hjärnans sjukdomar hindras av vår begränsade förståelse för hjärnans allra mest grundläggande funktioner. En av de nödvändiga nycklarna för att lindra det personliga lidandet och de stora samhällsproblem som sjukdomarna orsakar är ökad kunskap om de fysiologiska processer som ligger till grund för kontroll av handlingar. Det är dessa processer som står i centrum för Per Peterssons forskning, med särskilt fokus på de nervkretsar som förbinder hjärnbarken med basala ganglierna.

Det övergripande målet är att förstå hur den mänskliga hjärnan väljer beteenden beroende på vilka situationer vi befinner oss i. Hur väljer den friska hjärnan lämpliga beteenden och vad sker i den sjuka hjärnan när den inte förmår utföra dessa handlingar, exempelvis i samband med Parkinsons sjukdom?

Per Petersson fascinerar av att han och hans kollegor får möjlighet att utforska den mest komplexa struktur vi känner till i universum. Att studera hjärnans funktioner, menar han, är att studera vad det innebär att vara människa.

Per Petersson föddes 1972 i Linköping. Parallellt med masterstudier i teknisk fysik i Lund 1993–1998 studerade han även filosofi, psykologi och medicin, följt av en doktorsgrad i neurofysiologi i Lund 2003. En postdok i Lund 2004–2006 följdes upp av en andra postdok vid Duke University i USA, varefter Per Petersson startade sin första egna forskargrupp i Lund 2009. År 2018 påbörjade han sin forskning i Umeå.

Patrik Rydén föddes i Umeå 1969 och växte upp i Katrineholm. Efter en kandidatexamen i matematisk statistik 1994 disputerade han matematisk statistik vid Umeå universitet 2001. Som postdoktor skiftade han fokus från teoretisk statistik till biostatistik, 2005 bildade han en egen forskargrupp och 2012 meriterade han sig som docent. Patrik Rydén har ett stort engagemang i samverkansfrågor och är sedan 2020 föreståndare för Umeå universitetets företagsforskarskola.

PATRIK RYDÉN

Professor i matematisk statistik

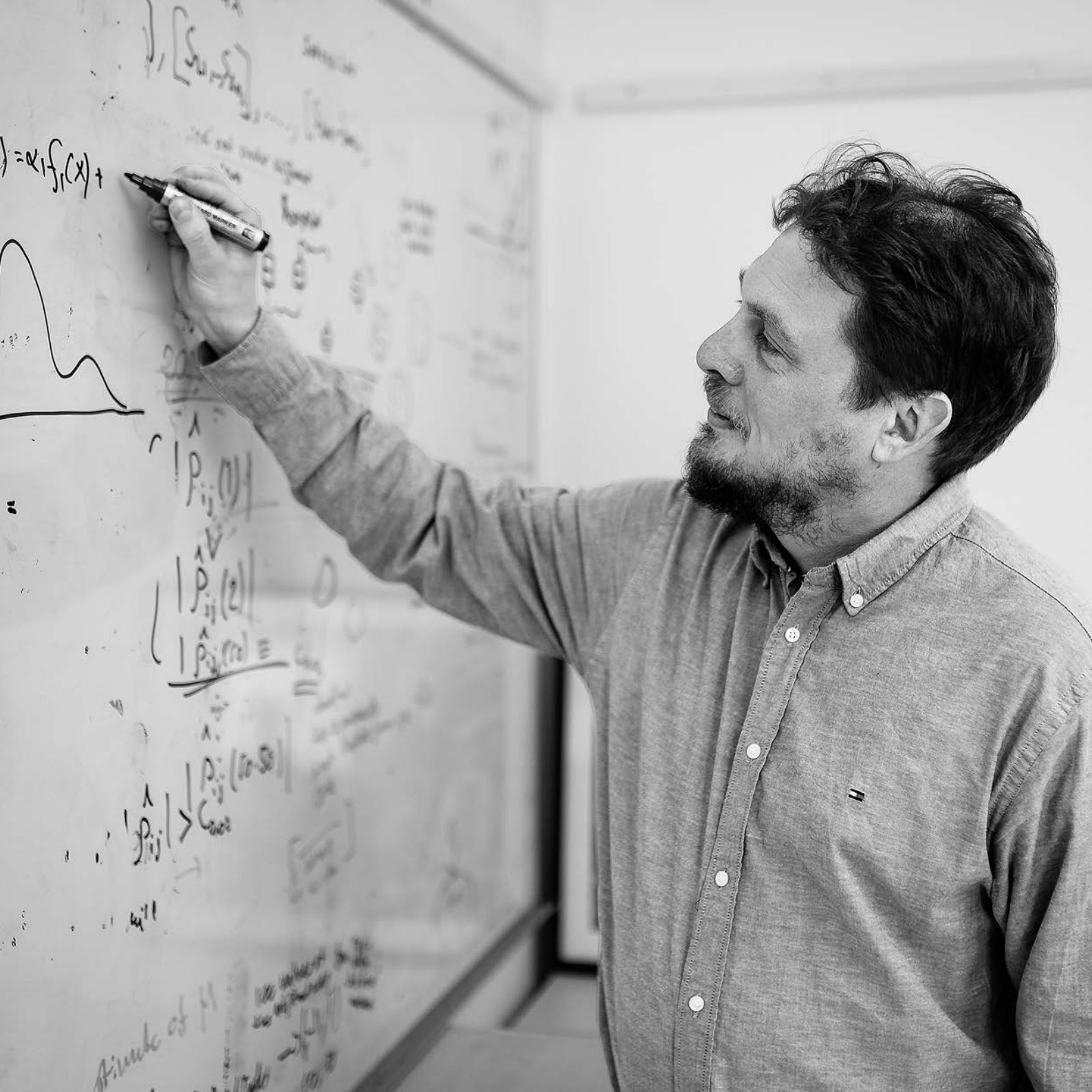
17 februari 2023

Datadrivna beslutsunderlag optimerar resursanvändning

Världen genererar alltmer data, men data är inte information. Patrik Rydén och hans kollegor tillvaratar den potential som finns i tillgängliga och ständigt växande data och utvecklar den till information, kunskap och välunderbyggda beslutsunderlag. Forskningens tillämpningsområden sträcker sig från utbrott av harpest, klimatforskning och vaccin för tuberkulos, till analys av genexpressions data och kvalitetskontroll av lastbilshytter.

Ett exempel är ambulanssjukvården, där historiska data används för att modellera alla delar av ambulanssjukvården, inklusive larmförekomst, responstider och körtider. Modellerna fungerar som digitala tvillingar och gör det möjligt för ambulanssjukvården att studera konsekvenserna av föreslagna verksamhetsförändringar.

Med gedigna beslutsunderlag är det möjligt att använda resurser på ett effektivt, rättvist och hållbart sätt. Det öppnar också för nya möjligheter att integrera flera dimensioner i beslutfattandet, som exempelvis jämlighet mellan olika patientgrupper. Patrik Rydén, som också är föreståndare för Umeå universitets företagsforskarskola, menar att datadrivna beslutsunderlag och samarbeten med externa parter öppnar för nya lösningar på några av vår tids samhällsutmaningar.

NORBERT STEIGENBERGER

Professor i företagsekonomi med inriktning mot entreprenörskap
1 oktober 2021

Hållbart entreprenörskap i digitala miljöer

Digitaliseringen har gjort det möjligt för entreprenörer att nå fler potentiella intressenter, investerare och kunder än tidigare. Men med digitaliseringen kommer också risker, som att förfalskad information får spridning, att data används på problematiska sätt och att tid och resurser prioriteras felaktigt eller ineffektivt. Det är dessa risker, men också de möjligheter som ryms i digitala miljöer, som står i fokus för Norbert Steigenbergers forskning. Han vill förstå hur entreprenörer kan nå framgång i ett föränderligt digitalt landskap och samtidigt skydda kunder, investerare och andra intressenter.

För att entreprenörer och investerare på bästa sätt ska kunna navigera i de digitala landskap där de verkar, och för att politikerna ska kunna skapa meningsfull policy, krävs kunskap om dessa rum. De teorier, modeller och verktyg som Norbert Steigenberger utvecklar ökar förståelsen för det digitala entreprenörskapet i en tid av exempelvis deep fakes, artificiell intelligens, crowd funding och kryptovalutor. I förlängningen kan forskningen bidra till mer hållbara digitala miljöer och en mer effektiv användning av ekonomiska och sociala resurser.

Norbert Steigenberger

föddes 1980 i Wolfratshausen i Tyskland och växte upp i Bayern. Han avlade motsvarande civilekonomexamen i företagsekonomi vid Technical University Bergakademie Freiberg i Tyskland 2005 och disputerade sex år senare, 2011, i företagsekonomi vid Technical University Chemnitz. Mellan 2011 och 2015 var Norbert Steigenberger verksam som postdoktor vid Kölns universitet och mellan 2015 och 2016 gästforskare vid Aalto University i Finland. Han var verksam vid Jönköping International Business School 2016–2021, där han också blev docent 2018. I oktober 2021 inledde han sitt arbete vid Umeå universitet.

Nathaniel Street föddes 1979 i Poole, Storbritannien. Han avlade filosofie kandidat-examen i biologi vid University of Southampton 2001 och disputerade vid samma universitet 2005. Efter en tid som postdoktor vid UK Research Energy Centre 2005–2007 bosatte han sig i Umeå. Där var han verksam som postdoktor fram till 2011, då han utsågs till forskar-assistent. Sedan 2016 är Nathaniel Street universitets-lektor vid Institutionen för fysiologisk botanik, där han 2020 också blev docent.

NATHANIEL STREET

Professor i växtbiologi

1 januari 2023

Kartlägger trädens unika DNA

På samma sätt som människor har olika kroppslängder och ansikts-former är varje träd unikt sett till exempelvis lövens form och grenarnas vinkel. Som ett led i att förklara varje träds unika särart vill Nathaniel Street, genom sin forskning, förstå skillnaderna i genomets DNA-sekvens.

De flesta olikheterna mellan individer orsakas av ett stort antal skillnader i DNA-sekvens, vilket är utmanande att kartlägga. Nathaniel Street utvecklar metoder för att identifiera den samling av DNA-förändringar som kan förklara egenskaperna som utvecklas hos varje enskild individ.

Gran och tall, som har stor betydelse för skogsbruket i Sverige, interagerar med komplexa samhällen av organismer som alla påverkas av värme och torka. I ljuset av klimatförändringarna studerar Nathaniel Street och hans kollegor hur skillnader i DNA ger högre stresstålighet hos vissa träd än hos andra, vilket ger möjlighet att utveckla nya och mer motståndskraftiga träd. Hans drivkrafter finns i kartläggningarna och metodutvecklingen, men också i uppdraget att föra vidare sin passion för naturvetenskap i allmänhet, och träd i synnerhet.

DAVID WARDLE

Professor i ekologi

1 juni 2023

Effekter av mänsklig aktivitet på hotade ekosystem

Alla ekosystem på land består av två delar: en del ovan jord, med exempelvis växter och djur, och en del under jord, med exempelvis jord, svampar och maskar. David Wardle undersöker hur samspelet mellan dessa delar påverkas av globala miljöförändringar till följd av mänskliga aktiviteter såsom markanvändning och utrotning av arter.

David Wardles forskning bedrivs i huvudsak i form av fältstudier runt om i världen. I Arjeplogs sjöar studerar han de ekologiska effekterna av en förändrad brandregim, i torvrika våtmarker i sydöstra Asien undersöker han hur vi kan vända den degraderingsprocess som orsakas av mänsklig markanvändning och på Nya Zeeland söker han svar på hur invasiva växter och djur modifierar det lokala ekosystemet. Genom sin forskning ger David Wardle underlag för åtgärder och politiska beslut som kan mildra effekterna av globala miljöförändringar och återställa de ekosystem som idag är hotade.

Genom sitt yrkesliv har David Wardle varit mentor och handledare åt ett sextiotal doktorander och postdoktorer, och han fäster stort värde vid att få stötta och samarbeta med nästa generation ekologer.

David Wardle föddes 1963 i Napier, Nya Zeeland, och tillbringade barndomsåren i North Canterbury. Han avlade kandidatexamen i botanik 1985 vid University of Canterbury, Nya Zeeland, och doktors-examen i ekologi vid Calgary University, Kanada, 1989. Han har tidigare varit verksam som professor vid SLU i Umeå (2005–2016) och vid Nanyang Technological University i Singapore (2017–2023). David Wardle är medlem av the Royal Society of New Zealand och Academia Europaea, samt mottagare av ett flertal utmärkelser, som exempelvis the Eminent Ecologist Award från the Journal of Ecology och the Whittaker Distinguished Ecologist Award från the Ecological Society of America.

Stephan Wenkel föddes 1976 i Bitburg och växte upp i Trier, Tyskland. Efter studier i biologi vid universiteten i Mainz och Würzburg 1997–2003, disputerade han 2006 i genetik vid Max Planck Institute for Plant Breeding Research i Köln. Mellan 2006 och 2009 var Stephan Wenkel engagerad som postdoktor vid Carnegie Institution for Science vid Stanford University, USA, varefter han startade en egen forskningsgrupp vid Centre for Plant Molecular Biology vid universitetet i Tübingen. 2014 anställdes han som universitetslektor vid Köpenhamns universitet.

STEPHAN WENKEL

Professor i växtbiologi

1 februari 2023

Mikroproteinernas betydelse för morgondagens näring

I fokus för Stephan Wenkels forskning står de bakomliggande molekylära processerna i växters anpassning efter nya förhållanden. Genom sin forskning, men också som handledare och stöd för nästa generation forskare inom växtmolekylärbiologi, söker Stephan Wenkel lösningar på en av de stora utmaningar som mänskligheten står inför.

Mikroproteiner är proteiner som, sin blygsamma storlek till trots, spelar avgörande roller inom växtförädling och jordbruk. I kontrast till traditionell processcentrerad forskning tillämpar Stephan Wenkel och hans kollegor en proteincentrerad strategi, vilket gör det möjligt att avslöja den exakta roll som mikroproteinerna spelar i att styra utvecklingsbeslut hos växter.

En fördjupad förståelse för de molekylära processerna bakom växters anpassning efter miljöförändringar kan påskynda utvecklingen av strategier inom växtförädling av grödor. Studier av mikroproteiner kan också ge insikter vars betydelse sträcker sig bortom växtbiologi, exempelvis till bioingenjörskap och medicin. Kraftigt utökad och förfinad växtförädling öppnar för utveckling av de nya former av mat och näring som kommer krävas för att upprätthålla liv på jorden för kommande generationer.

DANIELLE WILDE

Professor i design med inriktning mot hållbarhet
1 mars 2022

Att skapa en framtid där alla arter kan blomstra

Danielle Wildes forskning reflekterar över våra matvanor och materialval och hur de kan ändras för att ge värdighet och rättvisa åt både människor och icke-människor. Genom att använda designforskningsmetoder som utmanar, provocerar och ger upphov till nya visioner utforskar hon hur vi kan skapa en framtid där fler arter kan blomstra tillsammans.

Hon ställer utmanande frågor om gränserna mellan natur och kultur, människor och icke-människor, konst och vetenskap. Tänk om de flesta av de material vi använder kan ätas av någon? Vilka principer, tekniker och metoder behövs för en rättvisare fördelning av våra resurser? Hur kan lust till mat vara en drivkraft för positiv ekosystempåverkan? Om vi arbetar tillsammans - vilka möjligheter kan vi då frambringa? Danielle Wilde arbetar med olika aktörer från civilsamhället. För närvarande hjälper hon tolv europeiska städer med att i Living Labs arbeta för mer hållbara och kreativa matsystem.

Danielle Wilde föddes 1967 i Wollongong, Australien. Hon avlade masterexamen i interaktionsdesign 2003 vid The Royal College of Art, i London, och doktorsexamen 2012 vid Monash University och Australiens Commonwealth, Scientific and Industrial Research Organisation Division of Material Science and Engineering. Hon är biträdande redaktör för She-Ji: Journal of Design, Economics & Innovation, ledamot i akademiska rådet vid Estonian Academy of Arts doktorandskola samt ledamot av flera internationella kommittéer, styrelser och arbetsgrupper. Hon har erhållit stipendier och utmärkelser.

Magnus Österholm föddes 1976 och växte upp i Ludvika. Efter avlagd gymnasieläraryr-examen i matematik och fysik vid Linköpings universitet 2000, disputerade han 2006 inom ämnet matematikdidaktik och fick anställning vid Umeå universitet 2008. Inom ramarna för sin anställning var Magnus Österholm 2011-2012 placerad vid Monash University, Melbourne, Australien. Tillsammans med Ewa Bergqvist har han byggt upp en forskargrupp med Umeå som bas, och är verksam som ämnesföreträdare vid Mittuniversitetet samt som biträdande prefekt vid Umeå universitet.

MAGNUS ÖSTERHOLM

Professor i matematikdidaktik
10 mars 2023

Designprinciper för bättre lärande

I skolans matematik bedrivs undervisningen med hjälp av analoga böcker eller digitala verktyg. I dessa läromedel beskrivs matematiken med hjälp av vanliga uttrycksformer såsom ord, matematiska symboler, bilder och animationer. I sin forskning undersöker Magnus Österholm hur dessa uttrycksformer samspelar och huruvida detta samspel gör det möjligt för elever att lära sig matematik på ett mer effektivt och meningsfullt sätt.

Magnus Österholm studerar alltså hur matematiken presenteras i läromedel och hur olika framställningar kan förbättra elevernas lärande. Det kan exempelvis handla om att undersöka hur beräkningar och matematiska symboler blir meningsfulla för elever, beroende på om de beskrivs med vanliga ord eller med hjälp av bilder eller animationer.

Ett mål med forskningen är att utveckla designprinciper för läromedel i matematik, principer som kan beskriva hur ett läromedels egenskaper ger bättre eller sämre förutsättningar för elever att förstå den matematik som behandlas. Resultaten av Magnus Österholms forskning ger läroboksförfattare och lärare användbara och ändamålsenliga verktyg för att skapa eller välja läromedel, vilket i förlängningen gör det möjligt för elever att lära sig matematik på ett bättre och mer meningsfullt sätt.

**PRISTAGARE
VID UMEÅ UNIVERSITET**

Peter M. Andersen föddes 1962 i Danmark. Efter att avlagt läkarexamen vid Köpenhamns universitet 1990 och en tid som AT-läkare i Gällivare 1990–1992 och ST-läkare i neurologi vid Norrlands universitetssjukhus 1992–1997, disputerade han 1997 vid Umeå universitet i ämnet neurologi. Mellan 1998 och 1999 var han postdoktor vid Harvard Medical School and Massachusetts General Hospital, Boston, USA. Sedan han återvänt till Umeå universitet meriterade han sig som docent 2000 och lektor i neurologi året därpå. Sedan 2010 är han professor i neurologi och 2016–2026 KAW Clinical Scholar (Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse) inom området ALS.

PETER M. ANDERSEN

Swedbanks vetenskapliga pris till
Amanda och Per Algot Mångbergs minne

Söker förebyggande och bromsande åtgärder vid ALS

Amyotrofisk lateralskleros, ALS, är en icke-botbar neurologisk sjukdom som i dag saknar effektiv behandling och vars orsak ofta är okänd. Sedan 1992 har Peter M. Andersen forskat om varför vissa personer insjuknar i ALS och huruvida sjukdomen går att förebygga.

Peter M. Andersens forskning har ökat förståelsen för hur ALS kan diagnosticeras mer exakt, om genetiken bakom ALS och hur ALS utvecklas på molekylnivå. I förlängningen har forskningen gett de drabbade bättre förutsättningar att planera sina liv.

Som enda sjukhus i Sverige medverkar Norrlands universitetssjukhus i experimentella ALS-geneterapistudier, den ena med syftet att ge förebyggande genterapi till friska anlagsbärare. Forskargruppen vill också använda ny artificiell intelligens för att analysera stora mängder resultat. Ett viktigt mål är att bättre kunna besvara de svåraste frågorna: Kommer jag att bli sjuk i ALS, och när?

Amanda och hennes make Per Algot Mångberg instiftade 1974 en fond. De föreskrev att "priset skall utdelas till en inom de nordiska länderna bosatt forskare, som gjort en synnerligen stor insats för främjande av de neurologiska, neurokirurgiska och oto-rhino-laryngologiska vetenskaperna".

DIANA BERGGREN

Sven och Maud Thuréus pris

Långsiktiga konsekvenser av snarkning och sömnapné

Snarkning och sömnapné är en folksjukdom. Andningsstörningar under sömnen kan orsaka upprepad syrebrist och mikrouppvaknande, vilket ger en splittrad sömnperiod och stresspåslag. Andningsstörningar innebär stora risker i vardagen, exempelvis i samband med bilkörning, men ger också ökad risk för hjärt-kärlsjukdomar.

Diana Berggren och hennes forskarkollegor har kartlagt kopplingen mellan mångårig snarkning, vibrationsskador i gommen och sväljningsproblem. De har också utvärderat kirurgiska behandlingsmetoder. Forskningen visar att andningsstoppen i svalget med tiden blir fler och längre, att skadorna i gommen bidrar till detta och att dessa skador också kan leda till felsväljning. Detta kan i sin tur leda till hosta och irritation, men också till att mat hamnar i luftstrupen.

Eftersom forskningsprojektet sträckt sig över flera decennier har forskargruppen kunnat följa implementering av sina forskningsrön i klinisk behandling nationellt och internationellt, samt kunnat fördjupa och förfinna sina frågeställningar.

Sven Thuréus, medicine och odontologie hedersdoktor, legitimerad läkare och legitimerad tandläkare, och hans hustru Maud donerade den 2 november 1987 medel till den odontologiska fakulteten vid Umeå universitet för bildandet av en fond benämnd Thuréus fond för odontologisk och stomatologisk forskning jämte plastikkirurgi. Fondens ändamål är att främja forskningen inom tändernas, käkarnas och munhållans område i vid bemärkelse.

Diana Berggren föddes 1951 i Lycksele. Efter erlagd odontologie kandidatexamen 1971 och läkarexamen 1978, blev hon 1987 specialist i öron-, näs- och halssjukdomar. Hon disputerade vid Umeå universitet 1991, blev docent 2002 och är sedan 2014 professor. Mellan 1999 och 2001 hade hon ett NIH Fogarty fellowship vid Albert Einstein College of Medicine, Yeshiva University, New York. 2001 fick hon Carl-Axel Hambergers pris från Svenska Läkarsällskapet och 2006 Medicinska studentkårens pris för insatser inom forskarutbildningen. 2014–2017 var hon, som första kvinna, dekan vid medicinska fakulteten.

Thomas Douenne föddes 1993 i Paris, Frankrike, och disputerade 2020 i nationalekonomi vid Paris School of Economics. Därefter har han varit verksam som biträdande universitetslektor vid University of Amsterdam.

Adrien Fabre föddes 1992 i Paris, Frankrike, och disputerade 2020 i nationalekonomi vid Paris School of Economics, varefter han varit verksam som forskare vid Centre international de recherche sur l'Environnement et le Développement (CIRED), Frankrike.

THOMAS DOUENNE ADRIEN FABRE

Erik Kempes pris

Föreställningar om och acceptans av klimatpolitiska styrmedel

Det råder bred konsensus bland ekonomer om att koldioxidbeskattning är ett effektivt klimatpolitiskt styrmedel. Samtidigt krävs allmänhetens stöd för att kunna implementera en effektiv klimatpolitik. De ekonomisk-politiska beslutsfattarna behöver därför kunskap om sambanden mellan styrmedlens egenskaper och allmänhetens acceptans för dessa styrmedel. Ett välkänt exempel är upproret i Frankrike, initierat av de så kallade "Gula västarna", som visade att många upplevde koldioxidskatten som orättvis och ifrågasatte dess effektivitet.

Författarna visar att det svaga stödet för koldioxidskatter beror på överdrivet pessimistiska föreställningar om tre centrala aspekter av policyn i fråga: dess fördelningsprofil, dess påverkan på den egna ekonomin och dess effektivitet vad gäller att minska utsläppen. Artikeln presenterar dessutom robust evidens för en kausal effekt av föreställningar på acceptans. Thomas Douenne och Adrien Fabre har därför bidragit signifikant till förståelsen av koldioxidbeskattningens politiska ekonomi.

Stiftelsen Seth M. Kempes minne beslöt år 1995 att inrätta ett pris till författaren av den bästa artikel inom området miljö- och naturresurs-ekonomi som under de senaste två åren har publicerats i en välrenommerad vetenskaplig tidskrift. Författaren måste vara knuten till en europeisk forskningsinstitution. Priset delas ut vartannat år och tillkännages först vid EAERE:s årliga konferens.

ANDERS EKLUND

Margareta och Eric Modigs pris

Fysik för att förstå uppkomst av ögonsjukdomar

Ögat och hjärnan har sina egna vätskesystem, där vattenliknande vätska produceras, absorberas och trycksätter organen. Störningar i dessa system kan leda till sjukdomar, som till exempel grön starr och hydrocefalus. Behandling sker med medicin eller kirurgi som påverkar tryck och flöden i organen, men de mekanismer som förklarar sambandet mellan vätskesystemen och symtom är i stor utsträckning okända.

I sin forskning studerar Anders Eklund avvikelserna i ögat och hjärnans tryck och flöden som ligger till grund för sjukdomarna, med fokus på att förstå sjukdomsutvecklingen och de faktorer som bidrar till dess uppkomst. I ett tvärvetenskapligt samarbete tillsammans med sina kollegor utvecklar och implementerar han nya mät- och analysmetoder inom klinisk neurovetenskap och oftalmologi. Målet är att erbjuda vården nya och effektivare metoder för diagnos och behandling av dessa vanliga sjukdomar.

Anders Eklund föddes 1965 i Innertavle utanför Umeå. Efter civilingenjörsexamen vid Chalmers högskola 1993 disputerade han 2002 inom medicinsk teknik vid Umeå universitet. Sedan 1995 är han verksam som sjukhusingenjör vid Medicinsk teknik, forskning och utveckling vid Region Västerbotten. 2005 erhöll han en docentur i medicinsk teknik vid Institutionen för strålningsvetenskaper, Umeå universitet, och sedan juni 2014 innehar han en professur i medicinsk teknik.

Margareta och Eric Modigs pris instiftades av Kungl. Skytteanska Samfundet år 1998 efter en donation av konsul Eric Modig och hans hustru Margareta Modig, Umeå. Enligt donatorernas önskan ska priset delas ut till en skicklig forskare eller forskargrupp för att stödja och uppmuntra forskning inom företrädesvis ögats, hjärtats och lungans områden.

Therese Eskilsson föddes 1970 och växte upp i byn Lomselenäs i Sorsele kommun. Efter avlagd sjukgymnastexamen 1992 och magisterexamen vid Umeå universitet 2003, disputerade hon 2009 inom ämnet Folkhälsa. Sedan ett tiotal år tillbaka har hon en förenad anställning vid Stressrehabiliteringen, Region Västerbotten, där hon tillsammans med kollegor bedriver patientnära klinisk forskning. År 2022 meriterade hon sig som docent i fysioterapi.

THERESE ESKILSSON

Nordeas och Umeå universitets innovationspris för nyttiggörande

Utvecklar insatser vid arbetsrelaterad ohälsa

Arbetsrelaterad ohälsa är ett växande problem, ofta med långvariga sjukskrivningar till följd av psykisk ohälsa. Längre har konkret stöd saknats för hur hälso- och sjukvård, företagshälsa och arbetsgivare kan underlätta återgång i arbete och hur sjukskrivning kan förebyggas. I sin forskning har Therese Eskilsson därför fokuserat på att utveckla konkreta metodstöd som kan möta dessa behov. I såväl forskning som undervisning ligger fokus på arbetsmiljöfrågor och att främja hälsa i arbetslivet.

Målet är att stärka dialog och samverkan, samt ge stöd för metoder som är till nytta för personal som arbetar med förebyggande insatser, rehabilitering och/eller koordinering för återgång i arbete. Forskningen ger också stöd till chefer i deras arbetsmiljöarbete. Särskilt meningsfullt blir arbetet när hon själv, i rollen som fysioterapeut och chef, ser att metoderna fungerar i praktiken.

Nordeas och Umeå universitets Innovationspris för nyttiggörande synliggör extra framstående insatser inom innovation, implementering samt kommersialisering av forskningsresultat. Priset vänder sig till samtliga vetenskapsområden vid Umeå universitet.

SUSANNA HEDENBORG

IKSU idrottsvetenskapliga pris till Jan Åmans minne

Idrottsrörelsen som social plats

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse. Nästan alla barn är, eller har varit, medlemmar i en idrottsförening - men idrotten är inte alltid välfungerande. Alla får eller kan inte vara med, och alla som är med mår inte bra i verksamheterna.

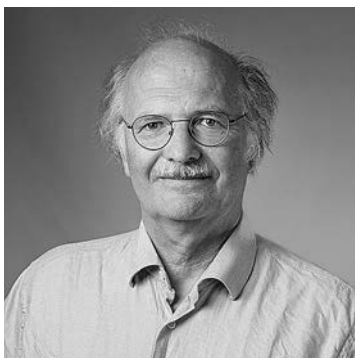
Susanna Hedenborgs forskning berör flera aktuella områden inom idrottsvetenskap såsom genus- och maktrelationer inom idrotten, barns rättigheter inom idrott, människors erfarenheter av idrott och fysisk aktivitet under coronapandemin samt idrott i relation till miljöfrågor.

Hästsporten är den idrott som intresserat henne mest. Sverige är ett land med förhållandevis många hästar och i människans relation till hästen syns hur vårt samhälle rört sig från jordbrukssamhälle till tjänstesamhälle. Hästen finns kvar och behöver samma omsorg - men omsorgen kommer från andra håll i dag än för hundra år sedan.

IKSU idrottsvetenskapliga pris till Jan Åmans minne delas ut till nationella forskare som på ett övertygande sätt bidrar till att öka kunskapen inom det idrottsvetenskapliga området. 2015 när IKSU firade 50 år instiftades priset av bland annat Jan Åman, som var mycket engagerad i föreningen. Sedermera slogs priset ihop med en fond som skapades vid Jan Åmans bortgång 2016.

Susanna Hedenborg föddes 1964 i Stockholm. Efter disputationen i ekonomisk historia vid Stockholms universitet 1997 meriterade hon sig som docent 2004, för att 2009 bli professor i idrottsvetenskap vid dåvarande Malmö Högskola. Utöver arbetet som forskare är Susanna Hedenborg ordförande i Centrum för idrottsforskning, ordförande i Svenska Antidopningsstiftelsen och ledamot av det vetenskapliga rådet för European College of Sport Sciences (ECSS).

Stefan Jansson föddes i Sveg 1959 och växte upp i Härnösand. Efter ämneslärarexamen i kemi och biologi 1986, disputerade han i växtmolekylärbiologi vid Umeå universitet 1992. Han tillträdde som professor 2002 och var verksam som prefekt 2016–2022. Han är ledamot av Kungliga vetenskapsakademien, Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien och Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, samt mottagare av Roséns Linnépris, Baltics samverkanspris med populärvetenskaplig inriktning, Scandinavian Plant Physiology Societys popularization prize och ÅForsk kunskapspris.

STEFAN JANSSON

Bo och Barbro Hammarströms pris vid Umeå universitet

Kunskap om växter en nyckel för hållbart samhälle

Merparten av de globala målen för Agenda 2030 relaterar till material som hämtas från växter. Det handlar om mat och kläder, men också om bränsle och byggnadsmaterial. Forskning om hur växter fungerar, och hur vi på bästa sätt kan dra nytta av dem, är därför en nyckel i ett hållbart samhälle.

Stefan Jansson ägnar sig åt grundforskning som ökar kunskapen om hur växter fungerar. Han studerar bland annat hur växter fångar in solljuset och använder det i fotosyntesen, men han forskar också om genetik och genomik i träd. Hur kommer det sig att trädindivider som tillhör samma art kan ha olika egenskaper? Hur vet träden att det är höst? Och hur kan granen och tallen ha barr om vintern? Det är mot denna typ av grundforskning som all nyttodrivna forskning vilar.

Efter en donation av Bo Hammarström instiftades Bo och Barbro Hammarströms pris, som kommer att delas ut från 2023 till och med 2027. Priset tilldelas en forskare eller lärare vid Umeå universitet som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom kemi, cell- och molekylärbiologi, mikrobiologi eller immunologi.

ANDRÉ NYBERG

Eric K. Fernströms pris

KOL – mer än en lungsjukdom

Kroniskt obstruktiv lungsjukdom (KOL) är en av de mest förekommande och allvarliga kroniska sjukdomarna. KOL är mer än en lungsjukdom; förändringar som sker utanför lungorna är mycket vanliga och har en betydande negativ påverkan på både livskvalitet och prognos för individer som lider av sjukdomen – oavsett hur mycket lungorna påverkas.

André Nybergs forskning är inriktad på att undersöka och behandla de förändringar som sker utanför lungorna, i syfte att erbjuda mer effektiva och skräddarsydda behandlingsmetoder som kan användas av sjukvårdspersonal eller av patienter själva. Tillsammans med sitt interdisciplinära forskningsteam vill han utveckla klinisk praxis som tar hänsyn till de komplexa utmaningar som följer med sjukdomen. Målet med forskningen är att förbättra livet för personer som lever med KOL och att förändra hur sjukdomen hanteras på global nivå.

Skeppsredare Eric K. Fernströms stiftelse för främjande av vetenskaplig medicinsk forskning instiftades år 1978. Dels utdelas Eric K. Fernströms stora nordiska pris, dels Eric K. Fernströms pris till yngre, särskilt lovande och framgångsrika forskare. Det sistnämnda priset utdelas varje år till pristagare från var och en av de sex medicinska fakulteterna i landet.

André Nyberg föddes i Nordmaling 1984. Han avlade magisterexamen i fysioterapi 2012 och magisterexamen i idrottsmedicin 2013, båda vid Umeå universitet. Efter att ha disputerat i fysioterapi 2014 genomförde han en internationell postdoktorandtjänst vid Laval University i Quebec, Kanada. 2017 startade han en egen forskningslinje med fokus på bedömning och behandling av extrapulmonella förändringar vid KOL och 2019 meriterade han sig som docent. Han tilldelades Prins Daniels forskningsanslag för särskilt lovande unga forskare 2021 och erhöll European Research Council Starting Grant 2022.

Norbert Steigenberger

föddes 1980 i Wolfratshausen i Tyskland och växte upp i Bayern. Han avlade motsvarande civilekonomexamen i företagsekonomi vid Technical University Bergakademie Freiberg i Tyskland 2005 och disputerade sex år senare, 2011, i företagsekonomi vid Technical University Chemnitz. Mellan 2011 och 2015 var Norbert Steigenberger verksam som postdoktor vid Kölns universitet och mellan 2015 och 2016 gästforskare vid Aalto University i Finland. Han var verksam vid Jönköping International Business School 2016–2021, där han också blev docent 2018. I oktober 2021 inledde han sitt arbete vid Umeå universitet.

NORBERT STEIGENBERGER

Nordeas vetenskapliga pris

Avgörande kunskap om entreprenörskap i en digital tid

Norbert Steigenberger fokuserar på ämnen inom entreprenörskap, fusioner, förvärv och snabbinsatsorganisationer. Hans arbete är avgörande för dem som söker resurser, investerar i satsningar och utvecklar regioner.

Den del av hans arbete som hittills har haft mest påverkan rör frågan: Hur kommer det sig att investerare ibland tror på verbala (textuella) påståenden och ibland inte? Hans utökade existerande teoretisering inom signaleringsteori, som förutspår att investerare konsekvent bör ignorera verbala påståenden, genom att lägga till föreställningar för att beskriva hur affektiva och kognitiva triggers i texter, i kombination med svårförfalskad information, leder till effektiva ”signalportföljer”, där även verbala påståenden kan påverka investerarnas beslut.

Norbert Steigenbergers aktuella forskningsintresse avser digitala organiseringsformer, till exempel online-communities, samt hur entreprenörer etablerar sin identitet gentemot andra.

Nordeas vetenskapliga pris delas ut till forskare som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom framför allt samhällsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och/eller datavetenskapliga forskningsområden. Även andra forskningsområden kan vara aktuella om de bedöms ha relevans för bankverksamhet.

Publikationen kan beställas från Kommunikationsenheten,
Umeå universitet. Du kan också beställa den i alternativa format.
Dokumentet (i PDF-format) finns att ladda ner från Umeå universitets
webbplats www.umu.se/akademiska-hogtider/hogtidsskrifter-och-filmer
Postadress: 901 87 Umeå. E-post: arshogtid@umu.se
Telefon: 090-786 50 00

Sammanställd av Kommunikationsenheten,
Umeå universitet, september 2023.
Produktion: Kommunikationsenheten, Inhousebyrån,
Umeå universitet, september 2023/23114.
Foto: Mattias Pettersson, Hans Karlsson, Alekzandra Granath,
Simon Öhman Jönsson, Umeå universitet.
Bokförlaget Ekström och Garay (s. 6),
Malin Grönborg (s. 7), Anna Drvnik (s. 9),
Phil Rowley/University of Nottingham (s. 10),
Andreas Nilsson (s. 11), Ysée Olivier (s. 70),
Håkan Røjder (s. 73)
Tryck: Cityprint i Norr AB, Umeå, 2023.
ISSN 0280-6711

UMEÅ UNIVERSITET